

The Boğaziçi Law Review

ISSN: 3023-4611

Journal homepage: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/blr>

Kriminolojinin Babası Olarak Bilinen Cesare Lombroso Üzerine Bir Tahlil

An Analysis on Cesare Lombroso, Known as The Father of Criminology

Mehmet Emin Artuk, Erkam Yılmaz

To cite this article: Mehmet Emin Artuk ve Erkam Yılmaz, Kriminolojinin Babası Olarak Bilinen Cesare Lombroso Üzerine Bir Tahlil (2023) 1(1) The Boğaziçi Law Review 1.

Submission Date: 5 October 2023

Acceptance Date: 20 October 2023

Article Type: Research Article

© 2023 Mehmet Emin Artuk, Erkam Yılmaz. Published with license by Boğaziçi University Publishing

Published online: October 2023

Submit your article to this journal [↗](https://dergipark.org.tr/tr/pub/blr)

Full Terms & Conditions of access and use can be found at
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/blr>

KRİMİNOLOJİNİN BABASI OLARAK BİLİNEN CESARE LOMBROSO ÜZERİNE BİR TAHLİL

AN ANALYSIS ON CESARE LOMBROSO, KNOWN AS THE FATHER OF CRIMINOLOGY

Mehmet Emin Artuk^a , Erkam Yılmaz^b

^a Prof. Dr., İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Ana Bilim Dalı.

^b Araştırma Görevlisi, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Ana Bilim Dalı.

ÖZET

19. yüzyılın düşünce dünyasının merkezinde yer alan ve sosyal bilimleri metafiziksel unsurlardan arındırmayı gaye edinen pozitivistimin (olguculuk) ceza hukuku alanında da büyük tesirleri olmuştur. Buna göre kimya, fizik veya biyoloji gibi bilim dallarında elde edildiğine inanılan büyük başarılarla sosyal bilimlerde de ulaşılması zımında felsefe ve metafiziğin elenmesi, aklî muhakemenin deneysel metotla ikame edilmesi gerekmektedir. Bu postulatтан hareketle Giuseppe Villella isimli meşhur bir haydudun otopsisini inceleyen İtalyan hekim Cesare Lombroso, kendisinden sonraki ceza hukuku anlayışını derinden etkileyen bir fikir ortaya atmıştır: “Doğuştan suçlu vardır”. Lombroso evrendeki her husus gibi suçun da determinist bir sürecin neticesi olduğunu ve bu itibarla suçluların biyolojik, antropolojik ve sosyal açıdan incelenmesiyle suç işlemenin sebeplerinin tahkik ve tespit edilebileceğini iddia eder. Bu düşünce, felsefeden beslenen ve özgür irade gibi metafiziksel unsurlara mebni şekilde suç politikası belirleyen klasik okulun görüşleriyle taban tabana zıttır. Zira, insanın kendisinin özgür bir neden olarak hareket ettiğini, yani özgür iradenin mevcudiyetini kabul eden klasik okul, determinist bir sürecin varlığını kabul etmeyerek suç fenomeni üzerinde çalışmalarını yoğunlaştırır. Buna mukabil, pozitivist okulun amacı felsefî spekülasyonları nazarıitibara almayarak suçlunun ampirik cihetten tetkik edilmesidir. Bu fikir, kriminolojinin kurulmasına müncer olur. Lombroso’yu takip eden diğer müellifler suç fenomenini ve suçluyu daha farklı açılardan da incelemeye tabi tutarak, kriminolojinin bir bilim dalı olarak tahkim edilmesini sağlamıştır. Ceza hukukunda pozitivist okul, sonrasında geniş bir kabul görmüş olmasa da cezanın bireyselleştirilmesinde ve suçluya odaklanılmasında önemli bir etkiye sahip olmuştur. Bu çalışma, pozitivist okulun kurucusu olan Cesare Lombroso’nun hayatının ve düşüncelerinin aydınlatılması maksadını gütmektedir.

Anahtar Kelimeler: Suçlu İnsan, Doğuştan Suçlu, Lombroso, Kriminoloji, Antropoloji, Tolstoy

ABSTRACT

Positivism, which took central position in the intellectual landscape of the 19th century and aimed to remove metaphysical elements from social sciences, significantly influenced criminal law. Accordingly, the achievements believed to have been attained in disciplines like chemistry, physics or biology should also be attainable in the social sciences, leading to the elimination of philosophy and metaphysics, and rational reasoning must be replaced with the empirical method. Based on this postulate, Cesare Lombroso, an Italian physician, after examining the autopsy of the notorious bandit Giuseppe Villella, put forth an idea that profoundly influenced the understanding of criminal law after him: “There is a born criminal”. Lombroso claims that crime, like everything else in the universe, is the result of a deterministic process. He suggests the causes of crime can be investigated and determined by examining criminals biologically, anthropologically and socially. This idea is diametrically opposed

to the views of the classical school, which draws from philosophy and establishes crime policy based on metaphysical elements such as free will. The classical school, which acknowledges free will and believes that human beings act as a free cause, intensifies its studies solely on the phenomenon of crime by not accepting the presence of a deterministic process in the commission of crime. On the other hand, the positivist school aims to examine the criminal empirically, disregarding philosophical speculations. This idea contributes to the establishment of criminology. Following Lombroso, other authors examined the phenomenon of crime and the criminal from different perspectives, thus solidifying criminology as a scientific discipline. Although the positivist school was not widely accepted in criminal law afterwards, it had a significant impact on the individualization of punishment and a focus on the offender. This study aims to shed light on the life and thoughts of Cesare Lombroso, the founder of the positivist school in criminal law.

Keywords: Criminal Man, Born Criminal, Lombroso, Criminology, Anthropology, Tolstoy

EXTENDED SUMMARY

Cesare Lombroso, often considered the father of criminology, was born on November 6, 1835. At the age of 16, he met the famous physician Paolo Marzolo when he wrote a review of Marzolo's work "An Introduction to Historical Monuments Revealed by Analysis of Words". Impressed by Marzolo, Lombroso initiated his medical education at the age of 18.

To comprehend Cesare Lombroso and his contributions, it is essential to consider the intellectual climate of his era. The 19th century witnessed a shift from metaphysical thinking to empirical science and positivism, which challenged the dominance of classical philosophy based on rationality. This shift led to a belief in human rationality and autonomy and influenced perspectives on crime and punishment. However, a subsequent shift argued that humans, like the rest of the universe, were subject to mechanistic laws, thereby challenging the concept of free will.

Cesare Lombroso, influenced by positivist ideas and empirical methods, became a prominent figure in criminology. He emphasized the importance of empirical science in understanding crime and criminals during a period when positivism held sway, and advocated its application in the field.

Lombroso indicates that he arrived idea of seeking for the causes of crime within the biology of the criminal as a result of certain observations. This idea first occurred to him in 1864, the year he began studying Italian soldiers in his spare time while working as a military physician. During this time, he noticed the indecent tattoos on the body of a malicious soldier distinguished him from an honest soldier.

Lombroso, who was a dedicated collector, conducted autopsies in the institutions where he worked. In 1870, while examining criminals in Italian prisons, he came across the autopsy of the famous bandit Giuseppe Villella and thought he had unraveled the nature of the criminal. Lombroso states that he found findings in Villella's body that resembled those in animals, and for him this moment was not just a discovery but an epiphany.

In Lombroso's theory, biological causes lie at the center of crime and criminality. The fundamental idea in this doctrine is, on the one hand, that a person's emotional state and consequently their behaviors are determined by their organic structure; on the other hand, that this structure must find expression in the human body.

Lombroso, significantly influenced by Darwin's views, believes that throughout history, humans have evolved from an anti-social to a social state, and criminals are people possessing anti-social traits inherited from their ancestors. According to the author, criminals differ from normal people by possessing physical characteristics that manifested in earlier stages of the evolutionary process (atavism).

According to Lombroso, there is a fine line between madmen and geniuses. According to him, genius

and madness are two aspects of the same psychobiological reality. In 1897, during his attendance at a medical congress in Moscow, Lombroso tested this idea about geniuses and madmen by visiting the famous writer Tolstoy, but the visit did not proceed as he had hoped. Later, Tolstoy criticized Lombroso's ideas in his novel "Resurrection".

Lombroso's most renowned work is "Criminal Man." In this work, the author categorized criminals into four classes: "born criminal", "criminals of passion", "occasional criminals" and "insane criminals".

As the founder of the positivist school, Lombroso influenced many thinkers and had a significant impact in America and Europe. However, he also faced criticism for his views on criminals.

Although the majority of Lombroso's views were not philosophically or scientifically acceptable, it is important to acknowledge his significant contributions to the individualization of punishment by shifting the focus of criminal law to the criminal. Therefore, Lombroso, often referred to as the "father of criminology", remains one of the most important figures in the history of criminal law and criminology.

1. MÜELLİFİN HAYATI

Cesare Lombroso 6 Kasım 1835'te, o sırada Avusturya idaresi altında olan Verona şehrinde, Aron ve Zefira Levi Lombroso'nun ikinci çocuğu olarak dünyaya gelmiştir.¹ Başarılı bir öğrencilik dönemi geçiren Lombroso henüz 16 yaşındayken döneminde meşhur bir düşünür ve hekim olan Paolo Marzolo'nun "An Introduction to Historical Monuments Revealed by Analysis of Words" adlı eseri hakkında bir eleştiri yazar. Bu eleştiriden oldukça etkilenip görüşme talep eden Marzolo, karşısında 16 yaşında bir genç görünce şaşırır. Sonrasında aralarında gelişen yakın ilişki Lombroso'nun Marzolo'dan etkilenecek 18 yaşında tıp eğitimine başlamasına ve ileride doğacak olan ilk kızına "Paolo Marzolo" ismini vermesine yol açar.²

Cesare Lombroso, kriminolojide pozitivist okulun kurucusudur.³ Bilindiği üzere bahsedilen pozitivism deney ve gözleme dayalı metodun uygulanmasıyla suç ve suçluluğun tespit edilmesi ve buna binaen suç politikasının belirlenmesi gerektiği fikrine dayanır. Eserleri İngilizce, İspanyolca, Almanca, Fransızca gibi muhtelif dillere çevrilen ve bir tıp doktoru olan Lombroso, cezaevlerinde, hastanelerde ve kışlalarda bulunanlar hakkında araştırmalar gerçekleştirmiş, bunlardan birçoklarının antropolojik yapılarını, mizaçlarını, hareketlerini, düşüncelerini, yaşam tarzlarını incelemiş, cezaevlerinde ölen mahkumların cesetleri üzerinde otopsiler yapmıştır.⁴ Araştırmalarının gayesi özellikle suçun sebeplerinin ortaya konulmasıdır.

Lombroso'nun öne çıkan özelliklerinden biri ise, çok iyi bir koleksiyoner olmasıdır. Lombroso, koleksiyonculuğa ilk olarak 1850'lerin ortalarında henüz bir üniversite öğren-

¹ Marvin E Wolfgang, 'Pioneers in Criminology: Cesare Lombroso (1835-1909)' (1961) 52(4) The Journal of Criminal Law, Criminology, and Police Science 361; Lombroso'nun etnik kökeni Kuzey Afrika Yahudilerine dayanmaktadır. Nitekim esasında "Lombroso" olarak telaffuz edilen soyadının, İspanya'dan sürülen ve Kuzey Afrika'ya yerleşen İspanyol Yahudilerine ait olduğu ifade edilmektedir. Bu isim, İspanyolca'da "aydınlatıcı" anlamına gelmektedir. Bilgi için bkz. Hans Kurella, *Cesare Lombroso: A Modern Man of Science* (Eden Paul çev, Rebman Company 1911) 2.

² Wolfgang (n 1) 362.

³ Pozitivist okul hakkında detaylı bilgi için bkz. Mehmet Emin Artuk et al., *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (15. baskı, Adalet Yayınevi 2021) 87 vd.; Ali Emrah Bozbayındır, *Kriminoloji* (Anadolu Üniversitesi Yayınları 2017) 34 vd.

⁴ Mehmet Emin Artuk ve Mehmet Emin Alşahin, *Kriminoloji* (4. baskı, Adalet Yayınevi 2022) 51.

cisiyken başlar. Koleksiyon, 1859'da İkinci İtalyan Bağımsızlık Savaşı'nda Lombroso'nun orduya gönüllü hekim olarak katılıp İtalyan askerlerinin kafatası ve beyinlerini incelemesiyle oldukça genişler.⁵ “Pavia’da, Pesaro’da ya da Torino’da, akıl hastanelerinde ya da hapishanede ölmüş akıl hastaları ve suçlularla ilgili koleksiyonumu genişletmeye çalışmadığım bir gün bile geçmedi” diyen Lombroso hakkında kızı “doğuştan bir koleksiyoncu” ifadesini kullanır.⁶ Bu koleksiyonun önemli parçalarından birisi, Lombroso’nun doğuştan suçlu fikrinin ilhamı olan, meşhur haydut Giuseppe Villella’nın kafatasıdır.⁷

1876 yılında Lombroso Torino’ya taşındığında koleksiyon öyle büyük bir hale gelmiştir ki koleksiyonunun kapladığı alan dolayısıyla depo sorunu yaşar.⁸ Ertesi sene koleksiyon, bünyesinde Profesör olarak görevlendirildiği Torino Üniversitesi’nin kendisine Adli Tıp ve Deneysel Psikiyatri Laboratuvarı olarak tahsis ettiği, eski bir manastıra taşınır. Bu koleksiyon ilk kez 1884 yılında Torino’da düzenlenen Antropoloji Sergisi’nin bir parçası olarak halkın ziyaretine sunulur.⁹ Sonrasında, Lombroso’nun damadı ve aynı zamanda Kriminal Antropoloji Müzesi müdürü Carrara’nın önemli çabalarıyla koleksiyon müzede sergilenir.¹⁰ Son vasiyeti uyarınca Lombroso’nun naaşı, ölümünün ertesini günü, 20 Ekim 1909’da, enstitüye taşınır. Bir gün sonra, 21 Ekim’de otopsi yapılır ve beyin, yüz, kalp ve iskelet alınarak müzede muhafaza edilmeye başlanır.¹¹ Belirli bir dönem kapalı kalan müze, Lombroso’nun ölümünün 100. yıldönümünü münasebetiyle 27 Kasım 2009 tarihinde yeniden halka açılır.¹² Günümüzde Lombroso’nun naaşı Torino’da Kriminal Antropoloji Müzesi’nde sergilenmeye devam etmektedir.

2. LOMBROSO’NUN ÖĞRETİSİNDE SUÇ VE SUÇLULUK

Her düşünürde olduğu gibi Lombroso’yu incelerken de dönemin ilmî ve fikrî durumunu iyi tahlil etmek gerekir. 19. yüzyıl rasyonalitenin ve felsefenin, deney ve gözleme dayalı bilim karşısında tâlî konuma geldiği zamana tekabül etmektedir. Immanuel Kant (1724-1804) sonrası metafiziğe dair bilginin, bilgi ve hakikat olarak ele alınmamaya başlanmasıyla felsefede derin bir dönüşüm yaşanmış, bir sonraki yüzyıl olan 19. yüzyılda ise felsefe ve rasyonalite (akılcılık), pozitif bilimler karşısında mağlubiyete uğramıştır. Bunun doğal bir sonucu olarak, aydınlanmanın akılcı felsefesine dayanan ve suçu akılcı bir yaklaşımla açıklayan klasik okulun otoritesi pozitivist okul tarafından sarsılmıştır. Yani tıpkı klasik okula ait düşünürlerin (örn, Beccaria, Bentham, Kant) ceza hukukuna dair görüşlerinin aydınlanma döneminin rasyonalist düşünce yapısına uygun olarak şekilleniyor olması gibi pozitif okul

⁵ Lombroso, C. (1906a) ‘Il mio museo criminale’, *L’Illustrazione italiana* 13, April 1, 302’den nakleden Silvano Montaldo, ‘The Lombroso Museum From Its Origins to the Present Day’ in Paul Knepper and Per Ystehede (eds), *The Cesare Lombroso Handbook* (Routledge 2013) 98.

⁶ ibid.

⁷ ibid.

⁸ ibid; Gülhan Adışen, ‘Üniversite Müzeleri Bağlamında Anatomi Koleksiyonuna Örnek: Antropoloji Müzesi’ (2021) 4(2) UNIMUSEUM 76, 79.

⁹ Montaldo (n 5) 100.

¹⁰ ibid 101, 102.

¹¹ ibid 104.

¹² ibid 108.

düşünürlerinin de kriminoloji ve ceza hukuku görüşleri dönemin hâkim paradigmasıyla son derece rabıtalıdır.¹³ Söz gelimi, Avrupa düşünce tarihine bakıldığında aydınlanmayla birlikte suçlu insanların cadı olduğu veya şeytanlar tarafından ele geçirildiği fikri terk edilmiş ve her insanın rasyonel ve otonom bir varlık olduğu fikri hâkim olmuştur.¹⁴ Bunun sonucu olarak suç işleyenlerin fiillerini özgür iradesiyle ika ettikleri, cezaların keyfi ve orantısız olmamaları gerektiği, failerin kusurları oranında manevi sorumluluklarına göre cezalandırılmaları gerektiği görüşü klasik dönem ceza hukukçuları için esas teşkil etmiştir.¹⁵ Fakat sonrasında fikrî bir dönüşüm gerçekleşmiş ve mekanik olarak devinen bir evrende insanın da evrendeki diğer unsurlardan bir unsur olduğu, rasyonel akıl yürütmeler vasıtasıyla insanın özgür iradesinin mevcudiyetinden söz edilemeyeceği, mekanik fizik kanunlarının insan davranışı açısından da cari olduğu fikri hâkim hale gelmiştir.¹⁶ Bu fikirden yola çıkıldığında ise, suç işleyen bir kişinin de özgür iradesinden söz edilmemesi gerekir. Tam bu noktada Fransız pozitivistlerin, Alman materyalistlerin ve İngiliz evrimcilerin çalışmalarına derin bir ilgi duyan Lombroso¹⁷, pozitif bilimlerin tahtının son derece güçlü olduğu ve ampirik metodun sosyal bilimlerde de cari olması gerektiğinin terennüm edildiği dönemde, deney ve gözleme başvurarak suçu ve suçluyu incelemiş ve kriminolojinin kurucu ismi olmuştur.¹⁸

Lombroso, suçun amillerini suçlunun biyolojisinde arama fikrini bazı gözlemler sonucunda elde ettiğini belirtir. Bu fikir Lombroso'nun aklına ilk olarak, askeri hekimlik yaptığı sırada -kendi ifadesiyle- boş vakitlerinde İtalyan askerleri üzerinde araştırma yapmaya başladığı yıl olan 1864'te, dürüst askerle kötü niyetli askeri birbirinden ayıran bir özellik olarak ikincisinin bedenindeki edebe mugayir dövmeleri fark etmesiyle gelir.¹⁹ Sonrasında Pavia'da görevliken, akıl hastanesindeki hastaları muayene etmek için izin alır ve devamında, ordu-daki hizmetini tamamlamasının akabinde Pesaro ve Reggio Emilia'daki akıl hastanelerindeki akıl hastalarından sorumlu olur. 1870 yılında İtalyan hapishanelerindeki suçluları inceleyen meşhur haydut Giuseppe Villella'nın otopsisini ile karşılaşan Lombroso, suçlunun doğası

¹³ Lombroso'nun görüşlerinin döneminin hakim paradigmasıyla uyumlu olduğu yönünde benzer bir düşünce için bkz. Tim Newburn, *Criminology* (3rd edn, Routledge 2017) 135; Kriminoloji tarihinde okullar hakkında daha detaylı bilgi için bkz. Bozdayındır (n 3) 30 vd.

¹⁴ Hatta Avrupa orta çağında, aynı suçu işlediğinden şüphelenilen iki kişiden çirkin olanının suçu işleme ihtimalinin daha yüksek olduğuna işaret eden kanunların dahi bulunduğu ifade edilmektedir. Bkz. Christopher Hibbert, *The Roots of Evil: A Social History of Crime and Punishment* (Little, Brown and Company 1963) 187. Buna benzer uygulamalar hakkında farklı örnekler için bkz. ibid s. 201, 202; Freda Adler, Gerhard O.W. Mueller ve William S. Laufer, *Criminology* (9th edn, McGraw Hill 2018) 59.

¹⁵ Hibbert (n 14) 196.

¹⁶ “Mademki kainattaki tek mil hadisat illetlere tâbidir veyahut illi bir şekilde taayyün ederler, o halde bu keyfiyet, beşerin iradî ef'al ve harekâtı hakkında da mer'i olmak icap eder” bkz. Ernst von Aster, *Hukuk Felsefesi Dersleri* (Orhan Münir Çağıl çev., Kenan Matbaası 1943) 16; İrade özgürlüğünün reddi ceza ile ahlak arasındaki rabitanın kopartılması ve ceza yerine zorlayıcı yaptırımların ikame edilmesini amaçlamaktadır. Artuk et al. (n 3) 89.

¹⁷ Bkz. Kurella (n 2) 7, 8; Wolfgang (n 1) 363.

¹⁸ Hibbert (n 14) 185; Belirtmek gerekir ki, Lombroso'nun kriminolojisinin kurucusu olması, ondan önce suçluya dair inceleme yapılmadığı anlamına gelmemektedir. Ondandan önce de antropolojik, psikiyatrik ve sosyolojik araştırmalarda bulunan müellifler olmuştur. Fakat suçluya sistematik olarak belirli bir yöntemle yaklaşan ilk ismin Lombroso olduğu söylenebilir. Bkz. Artuk ve Alşahin (n 4) 50.

¹⁹ Bkz. Gina Lombroso Ferrero ve Cesare Lombroso, *Cesare Lombroso'nun Sınıflandırmasına Göre Suçlu İnsan* (Albarka Yayınları 2021) 12.

meselesini çözdüğünü düşünür.²⁰ Lombroso'nun ifadesiyle bu suçlunun bir koyunu sırtlayarak en dik dağlara tırmanacak şekilde çevik bir yapıya sahip olduğu bilinirdi. Suçlunun otopsisini yaptığında Lombroso hayvanlardakine benzer bulgular bulduğunu ve bu anın kendisi için alelade bir keşif değil aydınlanma teşkil ettiğini belirtir.²¹ Villella'nın otopsisini incelediğinde suçluların, vahşilerin ve maymunların ortak olarak sahip olduğuna inandığı iri çene, büyük elmacık kemikleri, belirgin kaş kemerleri, avuç içlerindeki tekil çizgiler, göz çukurunun aşırı büyüklüğü, kepçe veya yapışık kulaklar, acıya duyarsızlık, keskin bakışlar, dövmeler, aşırı tembellik, sefahat düşkünlüğü, kurbanı öldürme, cesedi kesip biçme, etini parçalama ve kanını içme arzusunun açıklandığını düşünür.²²

Lombroso'nun teorisinde suçun ve suçluluğun merkezinde biyolojik amiller yatmaktadır. Bu öğretilerdeki temel fikir, bir yandan insanın duygu biçiminin ve buna bağlı olarak davranışlarının organik yapısı tarafından belirlendiği; diğer yandan da bu yapının insan bedeninde ifadesini bulması gerektiğidir.²³ Bu itibarla müellifin teorisinin tamamen biyolojik bir teori olduğu ifade edilmektedir.²⁴ Lombroso'ya göre suçluluk normdan sapmayı değil, farklı fizikî ve zihnî özelliklere sahip bir insan alt türünü teşkil etmektedir.²⁵ Lombroso hayatının ilerleyen dönemlerinde -eleştiriler üzerine- sosyal ve psikolojik amilleri de kendi teorisine dahil etmiş olsa da, müellife göre bunlar biyolojik unsurlar gibi suçluluğun asıl kaynağı değil bireyin organik veya psikik gayritabiliyetlerini (anomali) ortaya çıkaran, diğer bir anlatımla biyolojik amillerin harekete geçmesinde rol oynayan uyarıcılardır.²⁶ Müellife göre, suçun toplumsal sebeplerinin izale edilmesi suçun önlenmesi zımında kriminologların ilgilenmesi gereken acil bir mesele teşkil etse de, suçun asıl sebebi insan biyolojisinde yattığından, ancak biyolojik amillerin ortadan kaldırılması veya önlenmesi suç sorununa gerçek bir çözüm sunabilir.²⁷ Ancak suç insan doğasının bir parçası olduğu için suçluluğun tamamen önlenmesi mümkün değildir. Dolayısıyla önemli olan, biyolojik olarak doğuştan suçlu özelliği göstermeyip suç işleme potansiyelini taşıyan kişilerin suça sevk edilmesini önleyici tedbirleri almaya matuf reformlar gerçekleştirmektir.²⁸

²⁰ Hibbert (n 14); Artuk ve Alşahin (n 4) 51.

²¹ Adler, Mueller ve Laufer (n 14) 60.

²² Bkz. Lombroso ve Lombroso (n 19) 13; Piers Beirne ve James W. Messerschmidt, *Criminology: A Sociological Approach* (6th edn, Oxford University Press 2015) 69.

²³ Kurella (n 2) 18.

²⁴ Charles A. Ellwood, 'Lombroso's Theory of Crime' (1912) 2(5) *Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology* 716, 717.

²⁵ Wolfgang (n 1) 370, 371.

²⁶ Ellwood (n 24) 717; Nitekim, Lombroso "Suçlu İnsan" adlı eserinin 1876'daki ilk baskısında, suçun nedeni olarak evrimsel atavizm teorisini açıklamak için 252 sayfaya yer vermişken, yirmi yıl sonra, kitabının beşinci baskısında, suçun nedenselliği ile ilgili görünen tüm öğeleri dahil etmek için 1900'den fazla sayfaya ihtiyaç duymuştur. Bunlar arasında iklim, yağış, tahıl fiyatları, cinsiyet ve evlilik gelenekleri, ceza kanunları, bankacılık uygulamaları, ulusal tarife politikaları, hükümetin yapısı, kilise organizasyonu ve dini inanç durumu gibi etmenler bulunmaktadır. Bkz. George B. Vold, Thomas J. Bernard ve Jeffrey B. Snipes, *Theoretical Criminology* (4th edn, Oxford University Press 1998) 33. Fakat belirttiğimiz gibi bu etmenler Lombroso'ya göre biyolojik amillere göre tâli niteliktedir.

²⁷ Ellwood (n 24) 717.

²⁸ Cesare Lombroso ve Victor von Borosini (çev), 'Crime and Insanity in the Twenty-First Century' (1912) 3(1) *Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology* 57, 60.

Lombroso'nun teorisinde suçluya ait psikolojik ve sosyal bozuklukların her daim biyolojik amillere irca edilmesi ve asıl neden olarak suçlunun biyolojisinin kabul edilmesinin dönemin determinist evren telakkisi ile de uyum içinde olduğuna dikkat etmek gerekir. Özellikle 19. yüzyılın hakim düşüncesi olan pozitivizmin yol açtığı biyolojik determinizm Lombroso'nun teorisinin merkezinde yer almaktadır.²⁹ Buradan hareketle Lombroso'nun, tamamen normal biyolojik yapıya sahip olan bir kimsenin hangi sosyal ortamda yetişirse yetişsin suçlu olmayacağı, sosyal koşulların sadece biyolojik olarak suçlu potansiyele sahip kimselerin gizli suç temayüllerini ortaya çıkaracağı düşüncesinde olduğu görülür.³⁰

Darwin'in görüşlerinden önemli derecede etkilenen Lombroso tarihi vetirede insanın anti-sosyal bir durumdan sosyal duruma geçtiğini, suçluların ise atalarına ait anti-sosyal özellikler taşıyan kişiler olduğunu düşünmektedir.³¹ Müellife göre suçlular, evrimsel sürecin daha önceki aşamalarında gözüken fizikî özelliklere sahip olarak normal insanlardan ayrılırlar (atavizm).³² Buradan hareketle, atavistik özellikler arz ettiği düşünülen suçluların, yani Lombroso'ya göre evrimsel süreçte geriye dönüş ifade eden bu kişilerin modern toplumların beklentilerini karşılama mümkün değildir.³³ Bu düşünce eleştiriye tabi tutulmuştur. Zira kadim insanın modern insandan suça daha fazla meyyal olduğu ortaya koyulamadığı gibi, eski toplumdaki suç oranlarının modern toplumdaki suç oranına nispetle çok daha az olduğu da bilinen bir gerçektir.³⁴ Modern toplumun teknolojik ilerlemesi ve zaman içerisinde çok daha kompleks devlet yapılarının taayyünü bir vakıa olsa da, bunlar insanın ahlaki ve vicdani olarak, yani insan olma klığı bakımından terakki ettiğini göstermemektedir. Bunların yanı sıra, Lombroso'nun suçluluğu atavizm ile açıklamaya yönelik görüşleri, suçluluğun asıl kaynağını sosyal amillerde arayan Tarde, Lacassagne ve Durkheim gibi Fransız düşünürler tarafından da tenkide uğramıştır.³⁵

²⁹ Bozbayındır (n 3) 35.

³⁰ Ellwood (n 24) 718.

³¹ Newburn (n 13) 133; Evrimsel biyolojiye göre insanlar, tüm hayvanlar gibi doğa kanunlarına tabi olan ve davranışları evrene hakim olan doğa kanunlarına göre gerçekleşen canlılardır. Bu görüşe göre insanın fiillerinin kaynağı özgür iradesi veya tercih yeteneği değil bu kanunlardır. Dolayısıyla, suçlu davranışı ile ilgilenen bilim adamlarının görevi, davranışı belirleyen nedensel güçleri tespit ve izah etmek olmalıdır. Bilim adamlarının -ki Lombroso bunların öncüsüdür- bu tür güçleri aradıkları ilk yer ise, suçlunun biyolojik yapısı olmuştur. Roger Hopkins Burke, *An Introduction to Criminological Theory* (3rd edn, Willan Publishing 2009) 63. Darwin'in yanı sıra, Spencer ve Comte da Lombroso üzerinde ve kriminoloji okulu (veya başka bir deyişle ceza hukuku okulu) olarak pozitivizmin ortaya çıkmasında önemli etkilere sahiptir. ibid 64.

³² ibid 65; Wolfgang (n 1) 369; Bozbayındır (n 3) 36.

³³ Wolfgang (n 1) 369; Artuk ve Alşahin (n 4) 53; Charles Darwin'in *The Descent of Man and Selection in Relation to Sex* isimli eserindeki şu ifadeler, Lombroso'nun atavizme dair görüşlerinin Darwin'den mülhem olduğunu kanıtlar niteliktedir: "Evcil hayvanların üremesinde, sayıları az da olsa, belirgin bir şekilde aşağı/geri olan bireylerin elenmesi, başarıya giden yolda hiçbir şekilde önemsiz bir unsur değildir. Bu durum özellikle koyunlarda siyahlık gibi geri dönüş yoluyla yeniden ortaya çıkma eğiliminde olan zararlı özellikler için geçerlidir. İnsanlarda ise zaman zaman herhangi bir neden olmaksızın ailelerde ortaya çıkan en kötü eğilimlerden bazıları, belki de uzun nesillere rağmen kurtulamadığımız vahşi bir duruma geri dönüş olabilir. Bu görüş, bu tür kişilerin ailenin yüz karası (İng. *Black sheep-kara koyun*) olduğu şeklindeki yaygın ifadeyle de kabul edilmiş görünmektedir." Bkz. Charles Darwin, *The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex*, vol I (John Murray 1871) 173.

³⁴ Benzer yönde bkz. Ellwood (n 24) 721.

³⁵ Hibbert (n 14) 197; Bozbayındır (n 3) 36, 37.

Lombroso'ya göre deliler ve dâhiler arasında ince çizgi bulunmaktadır. Ona göre dahlilik ve delilik aynı psikobiyolojik gerçekliğin iki veçhesidir. Bu sebeple müellif, delilerde saptadığı biyolojik özelliklerin bir benzerinin dâhilerde de bulunması gerektiğini düşünür. Lombroso, teorisini desteklemek amacıyla Perikles, Romagnosi, Kant ve Dante'nin kafatası asimetrisi³⁶; Descartes'ın submikrosefali; Horace, Platon ve Epikuros'un kısa boyu gibi özellikleri delil olarak gösterir.³⁷ Hatta Lombroso "L'uomo di genio" (The Man of Genius) adlı eserinde, on üçüncü yüzyıl düşünürü Albert Magnus'un ne kadar kısa boylu olduğuna işaret etmek için; Magnus, Papa'nın ayağını öptüğünde, Papa'nın ona dizlerinin üzerinde olduğunu düşünerek ayağa kalkmasını emrettiğini ifade eder.³⁸

1897'de Moskova'da düzenlenen bir tıp kongresine iştirak eden Lombroso, dâhiler ve deliler hakkındaki bu fikrini test etmek için çağdaşı olan meşhur yazar Tolstoy'u ziyaret etmeye karar verir. Bu ziyaretiyle Lombroso, dünyaca meşhur dâhi edebiyatçı Tolstoy'un dejeneratif biyolojik özelliklerini canlı olarak müşahade etmeyi ve teorisini tasdik edecek bulgularla karşılaşmayı umar.³⁹ Fakat Tolstoy'la karşılaşması hiç de Lombroso'nun temenni ettiği gibi olmaz. Lombroso, karşısında sakin, dostâne tavırlı, fiziksel olarak hiçbir dejenerasyonu olmayan, bir düşünürden çok orduda hizmet etmiş bir köylüyü andıran, sert ve delici bakışlı, yaşlı bir adam görür.⁴⁰ Tolstoy'la bazı suçluların doğuştan suçlu olarak doğduğu ve tıpkı insanların kendisini vahşi hayvanlara karşı onları kuzu olarak doğmadıkları için suçlamadan savunması gibi, toplumun da bu suçlulara karşı kendisini savunması gerektiği fikrini paylaştığında, Tolstoy tüm bunların bir "saçmalık" olduğunu ifade eder. Bu buluşmanın gerçekleştiği, Lombroso'nun 61, Tolstoy'un ise 68 yaşında olduğu 27 Ağustos 1897 akşamı Tolstoy ise günlüğüne şu ifadeleri not eder: "*Lombroso geldi. Saf ve kapasitesi sınırlı bir yaşlı adam*". Ocak 1900'de ise Lombroso'nun fikirleri hakkında şunları ekler: "*Tüm bunlar düşünce, kavram ve mantık sefaleti*".⁴¹ Bu görüşme Lombroso ve onun fikirlerini tasdik açısından başarılı geçmemiştir, fakat bu görüşmenin dünya edebiyat tarihi bakımından bir önemi bulunmaktadır. Görüşmenin gerçekleştiği tarihten birkaç ay sonra (1898) Tolstoy meşhur ve son romanı olan *Diriliş*'i tamamlar. *Diriliş*'te, Lombroso ve fikirlerine de yer verilmektedir. Kuvvetle muhtemel, Tolstoy halihazırda yazmış olduğu taslak halindeki romanına, Lombroso ile yaptığı görüşmesinden sonra bazı ilaveler yapmıştır.⁴² Bir duruşma sırasında savcı yardımcısı, haksız yere cinayetle suçlanan bir fahişe kadın hakkında onun aleyhine mütalaada bulunurken, Tolstoy'un deyimiyle "*soyaçekimden, Lombroso'dan,*

³⁶ Söz gelimi Lombroso'nun Kant'ın kafatası üzerinde yaptığı incelemeler ve kafatası fotoğrafları için bkz. Cesare Lombroso, *The Man of Genius* (Walter Scott 1891) 8-9.

³⁷ ibid 7, 8; Paolo Mazzarello, 'Lombroso and Tolstoy' (2001) 409(6823) *Nature* 983, 983

³⁸ Lombroso (n 35) 7; Mazzarello (n 36) 983. Hatta Lombroso uzun boylu dâhiler olarak sadece Volta, Goethe, Petrarch, Schiller, D'Azeglio, Helmholtz, Foscolo, Charlemagne, Bismarck, Moltke, Monti, Mirabeau, Alexandre Dumas père, Schopenhauer, Lamartine, Voltaire, Peter the Great Washington, Dr. Johnson, Sterne, Arago, Flaubert, Carlyle, Tourgueneff, Tennyson, Whitman'ı bildiğini ifade etmiştir. Bkz. Lombroso (n 35) 7.

³⁹ Mazzarello (n 36) 983; Alison Abbott, 'Hidden Treasures: Turin's Anatomy Museum' (2008) 455(7214) *Nature* 736, 736.

⁴⁰ Mazzarello (n 36) 983.

⁴¹ ibid.

⁴² ibid.

evrimden, bilimsel bilgeliğin son söz olarak kabul ettiği her şeyden” söz eder. Devamında savcı yardımcısı, sanık olan kadının “suç tohumlarını herhalde daha anasının karnındayken taşıyan bir yetim” olduğundan bahsettiği bir konuşma yaptıktan sonra mahkeme başkanı, üyelerden birine dönerek “Saçmalamaya başladı artık,” der. Mahkeme üyesi ise, savcı yardımcısının “Korkunç bir geveze” olduğunu ifade eder.⁴³ Romanın başka bir bölümünde ana karakter Nehlödöv’ün suçluluk ve cezalandırmanın meşruiyeti meselesiyle ilgili yaptığı araştırmalar için Lombroso, Garofalo, Ferri, von Liszt, Maudsley ve Tarde’in kitaplarını okudukça umutsuzluğa düştüğü ifade edilir. Nehlödöv’a göre “bu kitaplarda çok akıllıca, bilimsel, ilginç pek çok şey vardır ama en önemli sorunun, bazı insanlar hangi hakka dayanarak diğerlerini cezalandırıyorlar sorusunun yanıtı yoktur”.⁴⁴ Romanın diğer bir bölümünde ise açıkça Lombroso’nun ismi zikredilmese de onun savunmuş olduğu doğuştan suçlu fikri, şu ifadelerle çok sert bir şekilde tenkit edilir: “Nehlüdov, hapishaneleri ve menzilleri daha yakından tanıdıktan sonra mahkûmlar arasında yayılmakta olan sarhoşluk, kumar, şiddet gibi kötülüklerin, hapishane sakinlerinin işledikleri korkunç suçların ve yamyamlığın, dar kafalı bilim adamlarının hükümetlerin işine gelecek şekilde yorumladıkları gibi, bir rastlantı sonucu ya da bir soysuzlaşma belirtisi, suçlu bir insan tipinin ortaya çıkması değil, insanların başka insanları cezalandırabilecekleri konusundaki anlaşılmaz yanlışlarının kaçınılmaz bir sonucu olduğunu görmüştü”.⁴⁵

Eleştiri noktalarından bir diğeri ise, Lombroso’nun doğuştan suçluyu açıklarken epilepsiye verdiği büyük önemdir. Epilepsi, zihnî ve rûhî özellikleri açıklayan bir olgu olarak Lombroso’nun teorisinde yer edinmiştir. Hatta Gina Lombroso’nun eserinde kriminaloid’lerin “epileptoid” olarak zikredildiğine de rastlanılmaktadır.⁴⁶ Diğer bir yandan, Lombroso’nun bu tespitleri bulunduğu dönem içerisinde büyük etki uyandırmıştır. Kendisinin suçlu insan kategorisine ve epilepsinin bunun merkezinde yattığı fikrine karşıt görüşte olanlar dahi, Lombroso’nun ortaya koyduğu veriler neticesinde toplumun epileptik kişilerle çok daha hassas bir şekilde ilgilenmesi gerektiğine inanmışlardır.⁴⁷

Esasında Lombroso’nun genel itibarıyla tüm görüşleri eleştiriye uğramakta ise de, Lombroso’nun fikirlerinin kriminolojik araştırmalarının başlangıcını teşkil ettiğini ve suçluluğun incelenmesinde yeni bir yolun açılmasına öncülük ettiğini unutmamak gerekir. Klasik okulun suçu soyut olarak ele almasına karşılık, Lombroso’nun çalışmaları cezanın bireyselleştirilmesinde önemli bir rol oynamıştır.⁴⁸ Bu bağlamda Lombroso’yu fikirleri doğruya veya yanlış isabet eden bir kişi olarak değil, bilimsel bulguların suç ve suçluluk incelenmesinde kullanılmaya başlanmasına önyak olan kişi olarak değerlendirmek gerekir.

⁴³ Lev Nikolayeviç Tolstoy, *Diriliş* (Ayşe Hacıhasanoğlu çev, 7. baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları 2009) Bölüm I, XXI.

⁴⁴ ibid Bölüm II, XXX.

⁴⁵ ibid Bölüm III, XIX.

⁴⁶ Bkz. Gina Lombroso Ferrero, *Criminal Man – According to the Classification of Cesare Lombroso* (G P Putnam’s Sons 1911) 101.

⁴⁷ *Ellwood’un* 1912 tarihinde kaleme almış olduğu makalede bu durum müşahede edilmektedir. Müellif, bu çalışmasıyla bir Lombroso eleştirisi yapmış olsa da, Lombroso’nun ortaya koyduğu veriler neticesinde biyolojik amillerin suçlulukta etkisi olduğunu ve epileptik kişilerin de suçlularla benzerlik taşıdığı için dikkatle izlenmesi gerektiğini kabul etmiştir. Bkz Ellwood (n 24) 722, 723; Benzer yönde bkz. Hibbert (n 14) 200.

⁴⁸ Ellwood (n 24) 723.

Lombroso, suçun soyut olarak değil suçlunun somut olarak incelenmesi ve bu incelemenin suçlunun tek bir fiili üzerinden değil bir fert olarak şahsı üzerinde yapılması gerektiğini ifade etmesi ve suçun incelenmesinde masa başı düşünme faaliyetinin yanı sıra bilimin imkanlarıyla somut adımlar atılması gerektiğini göstermesi açısından bilim tarihinde önemli bir yer tutar.⁴⁹ Lombroso ve onun sonrasında kriminal antropolojiye ilgi duyan birçok bilim adamı suçluların sadece kafataslarını değil, vücutlarının her parçasını, konuşmalarını, el yazılarını, fiziksel ve zihni kapasitelerini, dövme izlerini, kıyafetlerini, dışkı ve idrarlarını incelemiştir.⁵⁰ Kıta Avrupası'ndaki etkisinin yanı sıra Lombroso'nun biyoloji odaklı suç çalışmaları 20. yüzyıl Amerikan kriminolojisini daha da derinden etkilemiştir.⁵¹ Ek olarak, Lombroso'ya ait olan suçlu tasvirlerinin sinema dünyasını etkilemiş olabileceği, bazı film karakterlerinin yüz yapılarının Lombroso'nun suçlu tanımlamalarıyla uyum içinde olduğu şeklinde değerlendirilmelere rastlamak da mümkündür.⁵²

3. LOMBROSO'NUN SUÇLULUKLA İLGİLİ GELECEĞE YÖNELİK ÖNGÖRÜLERİ

Lombroso 21. yüzyıldaki suçluluğa dair tahminlerini ve öngörülerini açıkladığı bir çalışmasında⁵³, suçluluğun doğal bir olgu olup özgür iradeden kaynaklanmadığını, bu sebeple suçlulara karşı -katı kalpli olmadan- kendimizi savunmamız gerektiğini belirtir. Özgür iradeye ve cezanın korkutma amacına dayanan kanunların suçluluğun artmasına engel olmadığını dile getirir. Lombroso'ya göre, önümüzdeki yüzyılda (21. yüzyıl kastediliyor) terk edilmiş çocuklar için geniş ölçekli tarım kolonileri, işsizler ve serseriler için barınaklar, alkolikler için makul fiyata gösteriler düzenleyen meyhaneler tesis edilecek; suçluluğu azaltmak yerine artırma eğiliminde olan onur kırıcı hapisaneler para cezaları ile ikame edilecek; gerektiğinde hakim tarafından uyarma, açık havada çalışma ve ev hapsi şeklinde tedbirler getirilerek suçluluk azaltılacaktır.⁵⁴ Günümüz ceza kanunlarında hapis cezasına alternatif olarak öngörülen yaptırımlar dikkate alındığında yukarıdaki satırlarda yer verilen, Lombroso'nun

⁴⁹ Hibbert (n 14) 195, 196; Burke (n 30) 66.

⁵⁰ Hibbert (n 14) 188, 189.

⁵¹ Adler, Mueller ve Laufer (n 14) 12; Larry J. Siegel, *Criminology: Theories, Patterns, and Typologies* (12th edn, Cengage Learning 2016) 134.

⁵² *Bram Stoker's Dracula* filmindeki Dracula karakterinin "iri kaşları, keskin ve çıkık dişleri, kırmızı dudakları, acımasız ağız, sivri kulakları, geniş ve bodur parmakları ve uzun keskin tırnaklarının" Lombroso'dan esinlendiğine dair bkz. C. Valier, *Theories of Crime and Punishment*, Longman 2002, s. 18'den nakleden Newburn (n 13) 135; Fatih Akın'ın *Paramparça* isimli filmdeki Andre Möller, Edda Möller ve Nicolaos Makris karakterlerinin Lombroso'nun suçlu tasviriyle uyumlu olduğunu ifade eden bir inceleme için bkz. Fatma Öztat ve Sevil Yıldız, 'Lombroso'nun Suçlu Tiplerini Işığında Paramparça ve Kuzuların Sessizliği Filmlerinin Analizi' in Hasan Çiftçi (ed), *Geçmişten Günümüze İletişim Araştırmaları-1* (İKSAD 2020) 136-141.

⁵³ 28 numaralı dipnotta künyesini verdiğimiz, "Crime and Insanity in the Twenty-First Century" isimli bu çalışma Lombroso'nun vefatından sonra kızı Gina Lombroso tarafından yayımlanmak üzere *Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology* isimli dergiye gönderilmiştir. Gina Lombroso, babasının masasında el yazısıyla hazırlanan bir makale taslağı bulduğunu ve babasının vefatından sonra hiçbir yerde yayımlanmadığını gördüğü bu çalışmayı yayımlanmak üzere ilgili dergiye gönderdiğini ifade etmektedir. Dergi, Lombroso'nun bu çalışmasını Gina Lombroso'nun notuyla birlikte neşretmiştir. Dolayısıyla vefatından sonra yayımlanmış olsa dahi bu çalışmadaki tüm ifadelerin Lombroso'ya ait olduğu bilgisine muttaliyiz.

⁵⁴ Lombroso ve von Borosini (n 24) 59-60.

reformist düşüncelerinin modern ceza hukukunda cezanın şahsileştirilmesi zımında ne derece önemli tesirlerde bulunduğu görülecektir.

Lombroso'nun gelecekteki suçluluk hakkındaki öngörülerinden bir diğeri ise gelişen teknik ve teknolojik imkanlar ve uygulanacak olan reformlarla suçluluğun azalması ve fakat suçların çok daha girift hale gelecek olmasıdır. Holmes isimli bir suçlu hakkında değerlendirmelerde bulunurken Lombroso şu ifadeleri kullanmaktadır: “*Holmes, gelecek çağın suçlularının en iyi temsilcisidir. Zehirler onun için suç işlemekte kullanılan bir vasıta, hayat sigortası poliçeleri ise, suçu işlemesinde bir ilham kaynağıdır. Holmes, kendi yüzyılının bir çocuğu olarak, geniş çaplı suç eylemlerinde telefondan, telgraftan ve gazete reklamlarından yararlandı. Daha önce de söylediğim gibi, önümüzdeki yüzyılın suçluları onun tipinde olacaktır*”.⁵⁵ Görüleceği üzere Cesare Lombroso, ilk olarak vefatından 30 yıl sonra 1939'da Amerikalı sosyolog/kriminolog Edwin Sutherland tarafından “beyaz yaka suçları” (white-collar crimes) olarak adlandırılan suç tiplerinin 21. yüzyılda yaygınlaşacağını ve genel suçlu tipinin bu suçları işleyen kişilerden oluşacağını öngörmüştür.

4. “SUÇLU İNSAN” ESERİ

İtalyan kriminologu olan Cesare Lombroso'nun (1835-1909) birlikte çalıştığı kızı Gina Lombroso Ferrero, babasının eserlerinden ulaştığı sonuçları 1911 yılında bir kitap⁵⁶ halinde özetlemiştir. Eser, İngilizceden dilimize İsmail Hakkı Yılmaz tarafından tercüme edilmiştir. Kitabın giriş yazısını (Introduction) bizzat Cesare Lombroso kaleme almıştır. Kitabın ek kısmında ise, Lombroso'nun eserlerinin kısa özetleri, başlıca eserleri ve bu yapıtlarının çeşitli dillere çevirilerinin listesi bulunmaktadır.

Lombroso'nun “Suçlu insan” (L'uomo delinquente) isimli meşhur eseri 3 kısımdan (part) meydana gelmiştir. “Suç dünyası” başlıklı birinci kısım doğuştan suçlu, doğuştan suçlunun ahlaki delilik ve epilepsi ile ilişkisi, akıl hastalığı suçlu ve kriminaloidler olmak üzere dört bölümden (Chapter) oluşmaktadır. “Suç, Suçun Menşei, Nedenleri ve Tedavisi” başlıklı ikinci kısım ise, suçun kökeni ve nedenleri, suçun önlenmesi ve suçu tedavi ve ortadan kaldırma yöntemleri şeklinde üç bölüme ayrılmaktadır. “Suçlu Karakterleri ve Tipleri” isimli ve “Suçlu İnsan” adlı eserin üçüncü ve son kısmı, suçluların incelenmesi, suçlular ile akıl hastalarının ayrımı ve akıl hastası taklidi yapanların tespitini kolaylaştıran suçluluk biçimleri bölümlerinden oluşmaktadır. Lombroso'nun en önemli eseri hiç şüphesiz üç ciltten oluşan “Suçlu İnsan”dır (L'uomo delinquente).⁵⁷

Ancak “Suçlu İnsan”ın son ve üçüncü cildi “Suç Sebepleri ve Tedavileri” ismiyle yayınlanmıştır. Müellifin kızı tarafından yazılan “Suçlu İnsan” kitabı işte bu üç cildin özetlenmesidir.⁵⁸

⁵⁵ Lombroso ve von Borosini (n 24) 61.

⁵⁶ Lombroso Ferrero (n 46).

⁵⁷ “Suçlu İnsan”ın ilk iki cildi İtalyanca 5'inci basıdan Fransızcaya 2'nci bası olarak 1895 yılında çevrilmiştir. Bkz. César Lombroso, *L'homme Criminel*, vol I (2nd edn, Felix Alcan 1895) 567 ve aynı eser, vol II 583. Aynı yayınevinden çıkan eserin üçüncü cildi “Suç, Sebepleri ve Tedavileri” (Le crime, causes et remèdes) başlığını taşımaktadır.

⁵⁸ Ayrıca bkz. Pierre Bouzat ve Jean Pinatel, *Traité de Droit Pénal et de Criminologie*, vol III (2nd edn, Dalloz 1970) 32.

Lombroso'ya göre kişinin suçlu olmasına neden olan, onun beden yapısına ait özelliklerdir. Suçun nedenini esasta failin beden yapısına bağlayan Lombroso'nun bu görüşü, onun bağlı olduğu pozitivist okulun (Ferri, Garofalo) diğer müellifleri tarafından da itirazla karşılanmıştır. Nitekim Ferri'ye göre, suçun sebeplerinin incelenmesinde izlenecek tek usul tecrübe ve müşahede metodudur. Bu metodun uygulanmasıyla suç nedenleri antropolojik, fizik ve sosyal olmak üzere üç grupta toplanabilir. Bu gruplardan her birinin suçun işlenmesindeki etkenleri değişiklik arz etmektedir. Şu veya bu etkenin üstünlüğü, suçluların muhtelif gruplara ayrılmalarını mümkün kılar.⁵⁹ Suçu, "...*vasati bir merhamet ve adalet duygusuna zarar veren bir fiil...*" olarak tanımlayan aynı okula mensup Garofalo⁶⁰, suçluyu "...*kendisinde bu duygulardan biri veya diğeri mevcut olmayan veya zaafa uğramış bir kimse*" şeklinde tarif ettikten sonra kişiyi suça iten nedenin psişik (akli ruhi nitelik) olduğunu belirtir.

Bu şekilde suçun sebeplerini açıklayan müellifler, daha sonra suçluluğu hakkında uygulayacak yaptırım konusunu incelemişlerdir. Yaptırımın türü, kabul edilen suçlu grubuna göre farklılık arz etmektedir. Gruplara ayırmada kıstas, örneğin, anatomik, biyolojik (Lombroso) ve psikolojik (Ferri) belirtilerdir.

Lombroso suçluları doğuştan, ihtirasi, tesadüfi ve akıl hastaları olmak üzere 4 sınıfa ayırmıştır.⁶¹ Bu tasnif özetle şu şekildedir:

1. Doğuştan Suçlular: Bunlar belirli anatomik (örneğin, dar alın, küçük kafatası, çıkıntılı elmacık kemiği, kısa boy, derin göz çukuru) veya psikolojik gayritabiiliklerle (anomalies) tanınabilen (örneğin, duygusuzluk) ve doğuşlarından itibaren suça meyilli kimselerdir.⁶²

2. İhtirasi Suçlular: Esasında dürüst bireyler olmalarına rağmen karşı koyamadıkları dürtülerinin etkisiyle suça yönelirler. Hemen suçlarını itiraf eder ve yaptıklarından pişman olurlar. Hatta genellikle pişmanlıkları o dereceye varır ki, suçun icrasından sonra hemen veya pek kısa bir zaman sonra intihar etmeye yeltenir veya intihar ederler.⁶³

3. Tesadüfi Suçlular: Bunlar toplumsal olarak uyumlu olmalarına rağmen suça yaşadıkları koşullar ve ortamdan doğan dış etkenler (örneğin, işsizlik) nedeniyle itilirler. Bu çeşit suçlular, tesadüflerin kurbanı olup, sonradan pişman olacakları ahlaki bir zayıflık anında suç işlemiş kişilerdir.

⁵⁹ Ayhan Önder, *Ceza Hukuku Genel Hükümler Cilt 1* (Beta 1991) 20-21; Tahir Taner, *Ceza Hukuku Umumi Kısım* (3. basım, İstanbul Üniversitesi Yayınları 1953) 44.

⁶⁰ Raffaele Garofalo, *Criminologia "Suç, Suçlu ve Ceza"* (çev. Muhittin Göklü, Nurgök Matbaası 1957) 80 vd.

⁶¹ Jean Constant, *Traite Elementaire de Droit Penal Principes Generaux Du Droit Penal Positif Belge* (Imprimeries Nationales 1965) 34; Burke (n 30) 65, 66; Suçluların bu şekilde sınıflandırılmaları infaz ilmi çalışmalarına ve modern kriminolojiye esas teşkil etmiştir (Constant (n 60) 34)

⁶² Artuk et al. (n 3) 91, 92; Lombroso, "Suçlu İnsan" adlı eserinin (Paris 1895) birinci cildinde bu tür suçlulardan bahseder. Aynı tarihte Fransızcaya çevrilen ikinci ciltte müellif, ihtirasi, akıl hastası ve tesadüfi suçluları (s. 153-570) araştırmaya tabi tutar. Hemen belirtelim ki sözde suçlular (pseudo-criminals, örneğin taksirle suç işleyenler, basın suçluları) kriminaloidler ve itiyadi suçlular ikinci cildin dördüncü kısmında "tesadüfi suçlu" başlığı altında ele alınmıştır (s. 463-570). Bu ciltte ayrıca ahlaki akıl hastası, saralı, ihtirasi, akıl hastası suçlulara da yer verilmiştir. Hemen belirtelim ki Gina Lombroso tarafından özetlenen suçlu insan kitabında kriminaloidler başlığı altında itiyadi, tesadüfi ve ihtirasi suçlular incelenir; Lombroso kriminaloidlerin şartlara göre iyiliğe ya da kötülüğe aday olan zayıf bireyler olduğunu ifade etmektedir. Ellwood (n 24) 720.

⁶³ Lombroso (n 56) 153 vd.

4. Akıl Hastası Suçlular: Bunlar, doğuştan suçlu olmayan, ancak yaşamlarının belirli bir anında, ahlaki doğalarını tamamen bozan ve onları doğru ile yanlış arasında ayırım yapamaz hale getiren bir beyin tahribatının sonucu olarak bu hale gelen suçlulardır. Lombroso bunlara örnek olarak idiot, embesil, melankolik, genel paralizisiyle malul, demans, pellegran, manyak, monomanyak kişileri gösterir. Akıl hastası suçlular itiyadi suçlulardan, cezalandırılmaktan korkmamaları ve kaçmayı düşünmemeleri açısından ayrılırlar.

5. SONUÇ

Pozitif bilimlerin etki alanının sosyal bilimlere doğru genişlediği dönemin başat isimlerinden biri olan Cesare Lombroso, ceza hukuku ve kriminoloji tarihinde önemli bir yer tutmaktadır. Lombroso'nun görüşlerinin anlaşılması, bilim tarihi cihetinden dönemin düşünce dünyasının keşfedilmesini iktiza etmektedir. Döneminde yaygın kabul gören pozitivist (olgucu) anlayışı takip eden müellif, çalışmalarını suçlu kişilerin bedensel özellikleri üzerine yoğunlaştırıp, ceza hukukunun soyut ve küllî (tümel) önermelerinin ampirik metot kullanılarak somut ve cüzî (tikel) tetkiklerle ikame edilmesi hususunda çaba göstermiştir. Bu yönüyle dünyanın muhtelif yerlerinde takipçi edinmiş olsa da çağdaş veya müstakbel muarızlarının şiddetli tenkitlerinden de kurtulamamıştır. Lombroso'nun savunduğu görüşlerin ekseriyeti felsefî veya bilimsel veçheden kabul edilebilir olmasa da, teslim etmek gerekir ki, müellif çalışmalarıyla ceza hukukunun odak noktasını suçluya kaydırarak cezanın bireyselleştirilmesini temin zımında önemli katkılar sağlamıştır.⁶⁴ Dolayısıyla “kriminolojinin babası” olarak nitelendirilen Lombroso ceza hukuku ve kriminoloji tarihinin en önemli isimlerinden biri olarak tarihe adını yazdırmıştır.

KAYNAKÇA

- Abbott A, 'Hidden Treasures: Turin's Anatomy Museum' (2008) 455(7214) Nature 736
- Adışen G, 'Üniversite Müzeleri Bağlamında Anatomi Koleksiyonuna Örnek: Antropoloji Müzesi' (2021) 4(2) UNIMUSEUM 76
- Adler F, Mueller GOW ve Laufer WS, *Criminology* (9th edn, McGraw Hill 2018)
- Artuk ME ve Aşahin ME, *Kriminoloji* (4. baskı, Adalet Yayınevi 2022)
- Artuk ME et al., *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (15. Baskı, Adalet Yayınevi 2021)
- Beirne P ve Messerschmidt JW, *Criminology: A Sociological Approach* (6th edn, Oxford University Press 2015)
- Bozbayındır AE, *Kriminoloji* (ed. Nazmiye Özenbaş, Anadolu Üniversitesi Yayınları 2017)
- Bouzat P ve Pinatel J, *Traité de Droit Pénal et de Criminologie*, vol III (2nd edn, Dalloz 1970)
- Burke RH, *An Introduction to Criminological Theory* (3rd edn, Willan Publishing 2009)
- Constant J, *Traite Elementaire de Droit Penal Principes Generaux Du Droit Penal Positif Belge* (Imprimeries Nationales 1965)
- Darwin C, *The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex*, vol I (John Murray 1871)
- Ellwood CA, 'Lombroso's Theory of Crime' (1912) 2(5) Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology 716
- Hibbert C, *The Roots of Evil: A Social History of Crime and Punishment* (Little, Brown and Company 1963)
- Kurella H, *Cesare Lombroso: A Modern Man of Science* (Eden Paul çev, Rebman Company 1911)

⁶⁴ Bozbayındır (n 3) 36. Suçluluğu kişilerin biyolojik yapılarıyla irtibatlandıran modern teoriler hakkında detaylı bilgi için bkz. ibid 49-51.

- Lombroso C 'Crime and Insanity in the Twenty-First Century' (1912) 3(1) Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology 57
- Lombroso Ferrero C ve Lombroso G, *Cesare Lombroso'nun Sınıflandırmasına Göre Suçlu İnsan* (Albaraka Yayınları 2021)
- Lombroso C, *L'homme Criminel*, vol I (2nd edn, Felix Alcan 1895)
- Lombroso C, *The Man of Genius* (Walter Scott 1891)
- Lombroso Ferrero G, *Criminal Man – According to the Classification of Cesare Lombroso* (G P Putnam's Sons 1911)
- Mazzarello P, 'Lombroso and Tolstoy' (2001) 409(6823) Nature 983
- Montaldo S, 'The Lombroso Museum From Its Origins to the Present Day' in Paul Knepper and Per Ystehede (eds), *The Cesare Lombroso Handbook* (Routledge 2013)
- Newburn T, *Criminology* (3rd edn, Routledge 2017)
- Öztat F ve Yıldız S, 'Lombroso'nun Suçlu Tipleneleri Işığında Paramparça ve Kuzuların Sessizliği Filmlerinin Analizi' in Hasan Çiftçi (ed), *Geçmişten Günümüze İletişim Araştırmaları-1* (İKSAD 2020)
- Siegel LJ, *Criminology: Theories, Patterns, and Typologies* (12th edn, Cengage Learning 2016)
- Tolstoy LN, *Diriliş* (Ayşe Hacıhasanoğlu çev, 7. baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları 2009)
- Vold GB, Bernard TJ ve Snipes JB, *Theoretical Criminology* (4th edn, Oxford University Press 1998)
- von Aster E, *Hukuk Felsefesi Dersleri* (Orhan Münir Çağıl çev, Kenan Matbaası 1943)
- Wolfgang ME, 'Pioneers in Criminology: Cesare Lombroso (1835-1909)' (1961) 52(4) The Journal of Criminal Law, Criminology, and Police Science 361